

Aile İçi Etkileşim Eğitim Programının Ergenlerin Öznel İyi Oluşlarına Etkisi¹

The Impact of Family Interaction Training Program on Subjective Well-Being of Adolescents

Arzu Özyürek²

Öz

Bu çalışmada, uygulanan eğitim programının ergenlerin öznel iyi oluş düzeyine etkisini incelemek amaçlanmıştır. "Aile İçi Etkileşim Eğitim Programı" haftada bir gün ve 16 hafta süreyle uygulanmıştır. Çalışma yarı deneysel olarak planlanmıştır. Eğitim programına katılan ergenlerden tek ebeveynli aileye sahip 46 ergen ve tam aileye sahip 46 ergen olmak üzere 92 ergen çalışma grubunu oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği ön test-son test olarak uygulanmıştır. Verilerin analizinde, Kruskal Wallis-H ve Mann Whitney-U testlerinden yararlanılmıştır. Çalışma sonucunda, ergenlerin Öznel İyi Oluş Ölçeği puanlarının cinsiyet değişkeninden etkilenmediği belirlenmiştir. Yedinci ve sekizinci sınıf ergenlerin Olumlu Duyular alt boyut ön test ortalama puanları 5.ve 6.sınıfların puanından, tam aileye sahip ergenlerin tüm alt boyut ön test ortalama puanları parçalanmış aileye sahip ergenlerin ortalama puanından anlamlı düzeyde daha yüksek iken; bu puan farklarının eğitim programı sonrasında ortadan kalktığı belirlenmiştir. Çalışmada uygulanan "Aile İçi Etkileşim" eğitim programının ergenlerin öznel iyi oluşu üzerindeki etkisinin olumlu olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aile İçi Etkileşim, Ergenlik Dönemi, Öznel İyi Oluş.

Abstract

In this study, it was aimed to investigate the impact of the education program on subjective well-being of adolescents. The "Family Interaction Training Program" was instructed once a week for 16 weeks. The present study was planned as quasi-experimental research. Among the adolescents who participated in the training program, 92 adolescents, 46 adolescents with single-parent families and 46 adolescents with both parents, were included the study group. Adolescent Subjective Well-being Scale was used as a pre-test and post-test for data collection purposes. Kruskal Wallis-H and Mann Whitney-U tests were used in data analysis. The study findings demonstrated that the adolescents' subjective well-being scale scores were not affected by the gender variable. The positive emotions subscale pretest scores of the seventh and eighth grade adolescents were significantly higher when compared to those of the 5th and 6th graders and all subscale pretest scores of adolescents with both parents were significantly higher when compared to the mean scores of the adolescents with broken families and it was determined that these differences in scores were eliminated after the training program. It was concluded that the "Family Interaction Education Program" applied in the study had a positive impact on the subjective well-being levels of adolescents.

Keywords: Family Interaction, Adolescence, Subjective Well-Being.

Araştırma Makalesi [Research Paper]

JEL: I200

Submitted: 07 / 11 / 2019

Accepted: 13 / 10 / 2020

¹ Çalışma, Karabük Müftülüğü yürütücülüğündeki BAKKA destekli "Güvenli Aile Güçlü Gelecek" projesinden üretilmiştir.

² Prof. Dr., Karabük Üniversitesi, a.ozyurek@karabuk.edu.tr ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3083-7202>.

Giriş

Bireyin doğduğu andan itibaren ilk çevresini oluşturan aile ortamı, belki de en güvende olması gereken ortamdır. Çünkü bireysel veya toplumsal ihtiyaçlar ailede karşılanır ve aile, bireyin gelişimi üzerinde doğrudan rol oynar. Aile ortamında, bireyler arası etkileşim çocuğa yaşamsal deneyimler sunar ve onu toplumun bir üyesi olarak geleceğe hazırlar. Bu nedenle, aile içi etkileşimin niteliği bireyin geleceğe yönelik bakışını etkiler. Aile içindeki etkileşimin niteliği bireyin gelişimini etkilerken bireyin özellikleri de aile içi etkileşimin niteliğine etki edebilir.

Aile ortamında, anne-babaların birbirleriyle etkileşimleri ve aile içi iletişimin kalitesiyle her iki ebeveynin de çocuğun kişiliğinin gelişmesi ve sağlıklı yetişmesinde etkili olduğu, dikkate alınması gereken bir konudur Doğumdan itibaren, bireyin temel gereksinimleri ailede karşılanmaya başlar. Maslow (1954) temel ihtiyaçlarla ilgili ortaya attığı hiyerarşik yapıda, bireylerin ancak fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması durumunda ruhsal ihtiyaçlara özen göstermeye başladıklarını belirtmiştir. Daha sonraları Epstein (1990), temel psikolojik ihtiyaçlar kavramına vurgu yapmıştır (Akt.: Borg-Laufs, 2013:41). Özellikle psikolojik ihtiyaçlar aile bireyleri tarafından karşılanır ve kimlik oluşumu aile ortamında gerçekleşir. Sağlıklı olarak nitelendirilebilecek aile ortamında sevgi ve saygı vardır, bireyler sorumluluk alırlar, ortak değerlere ve amaçlara sahiptirler (Alacahan, 2010:291). Çocuklar için aile ortamı, karşılıksız benimsendiği ve kendisine sağlıklı büyümesi için rehberlik edildiği bir ortamdır. Karşılıklı sevgi ve saygının bulunduğu bir ortamda yetişen çocukların, gelecek yaşamlarında daha sağlıklı ve mutlu olmaları beklenmektedir (Alkan Ersoy, Çürük Tekin ve Kurtulmuş, 2014:1078). Parçalanmış ve düzensiz ailelerde ise, çocukta güvensizlik duygusu artacağından bu mümkün olmayacaktır (Aslan, 2002:30).

Aile, her yaşta birey için önem arz etmekle birlikte özellikle gelişimin hızlı olduğu dönemlerde daha fazla önem kazanmaktadır. Bu dönemlerden biri de çok fazla aile desteğine gereksinim duyulabilen ergenlik dönemidir. Ergenlik, bireyin yeni sorumluluklar aldığı, bağımsızlığını denediği, yaşamın belki de en karmaşık dönemlerinden biridir. Bu dönemde ergenler kimliklerini ararlar, çocukluk döneminde edindikleri değerleri uygulamayı öğrenirler ve sorumlu yetişkinler olmalarına yardımcı beceriler geliştirirler. Ergenlerin yakın, güvenilir ilişkileri olduğunda, özgüvenleri gelişir. Bağlantılı olduklarında, başa çıkma stratejileri oluşturmalarına ve pozitif özgüvenlerini geliştirmelerine yardımcı olabilecek ek koruyucu faktörlerden yararlanma olasılıkları yükselir. Ergenler, desteklenip teşvik edildiklerinde ailelerine ve topluma katkı sağlayacak düzeyde gelişirler (UNICEF, 2002:9). Aile ilişkilerinde sorunları olan, saygı ve değer görmeyen ergenler, farklı arayışlara girebilirler. Ergenlik döneminde madde bağımlılığı, uygun olmayan cinsel yönelimler veya suça yönelim gibi davranışlar görülse de bunları tüm ergenlere genellemek doğru değildir (Yöndem ve Eren Artan, 2018:162). Türkiye'deki ergen profili araştırmasında ergenlerin sözel, fiziksel, cinsel ve duygusal şiddeti kapsayan evde, okulda ve sokakta şiddet, internet ortamında hakaret, alay, aşağılanma ve sarkıntılığa uğrama, ergenler tarafından başkalarına uygulanan şiddet, evden kaçma ve hayattan vazgeçme, sigara ve alkol kullanımı, düşük benlik saygısı gibi risklerle karşı karşıya kaldığı vurgulanmıştır (Şen, 2011:95; TEPA, 2014: 196-199). Bu gibi durumların ortaya çıkmasının çok farklı etkenleri bulunmakla birlikte, ergenin öznel iyi oluşuyla oldukça ilişkilidir.

1. Öznel İyi Oluş ve Ergenlik

Bireyin sağlıklı ve iyi olması öznel iyi oluş, psikolojik iyilik hali, yaşamdan memnun olma gibi terimlerle açıklanabilmektedir. Bireyin yaşamını kendisinin belirlemiş olduğu değerlere ve standartlara göre tatmin edici ve mutlu olarak algılaması, iyi olma durumunun hazcı prensibiyle açıklanmaktadır. Fonksiyonel değerlendirmeye göre iyi olma, bireyin kendini gerçekleştirmesi ve tam olarak işlevselliğidir. Diener ve arkadaşlarına göre öznel iyi oluş; bireyin yaşam doyumu ve memnuniyeti, geleceğe veya kendine yönelik olumlu tutumu ve duygusal yönden güçlü olmasıdır (Akt.: Ağır, 2017:33).

Öznel iyi oluş hem bilişsel hem de duyuşsal bileşenleri bulunan doyumun öznel hali olup olumlu ruh sağlığı olarak tanımlanmaktadır ve bireylerin kendi yaşamlarını nasıl değerlendirdiklerine ilişkin deneyimledikleri iyi oluş düzeyini tanımlamak amacıyla kullanılmaktadır (Doğan, 2006:120; Eryılmaz, 2009:976; Demir Çelebi ve Sezgin, 2015:107). Bu değerlendirmeler olumlu veya olumsuz olabilmekte, yaşam doyumu, ilgi ve sorumluluk, yaşam olaylarına karşı duyulan sevinç ve üzüntü gibi duyuşsal tepkiler ve iş, ilişkiler, sağlık, eğlence, anlam ve amaç ile diğer önemli alanlarla ilgili yargıları ve duyguları içermektedir. Yüksek iyi oluş ve yaşam memnuniyetinin sağlıklı ve uzun ömürlü olma, iş ve gelir durumu, sosyal ilişkiler ve toplumsal fayda şeklindeki dört farklı alanda insan yaşamını iyileştirdiğine yönelik kanıtlar mevcuttur. Öznel iyi oluşun yüksek düzeyde sosyallik, daha fazla kazanma ve işinden memnuniyet, sağlık ve yaşam süresini artırdığını (Gencer, 2018:2622), iyimserlik ve öz saygının öznel iyi oluş üzerinde etkisi olduğunu gösteren (Eryılmaz ve Atak, 2011:170) çalışmalar mevcuttur.

Öznel iyi oluş durumu, bireyin yaşamını doğrudan etkilerken bireyin yaşadıkları da öznel iyi oluşunu etkilemektedir. Buna göre, öznel iyi oluş durumunun bireysel ve bağlamsal pek çok faktörden etkilendiği söylenebilir. Ergenlerin iyi oluş düzeyi üzerinde etkili faktörlerden biri, benlik saygısıdır. Benlik saygısı, bireyin genel refahını etkileyen koruyucu bir faktördür.

Bunun yanında ergenlerin akran ilişkileri, internet kullanımı ve siber zorbalık gibi durumlar ergenin olumsuz ruh haliyle ilişkili bulunmuştur (Zukauskiene, 2013:1713). Ailede, anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının bireyin özsaygı gelişimi ve sosyal destek algısı ile ilişkili olduğu ve bu durumun öznel iyi oluşla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Türkmen, 2012:41). Ayrıca bedensel egzersizler sağlıklı olmayı sağlarken, bireyin iyi olma durumunu da artırmaktadır (Doğan, 2006:120; Szabo, 2003:152). Dini inanç sistemlerinin bireylerin olumsuz düşünceleriyle baş etmelerine yardımcı olduğu düşünüldüğünde, dini inançların öznel iyi oluşla yakından ilişkili olduğu söylenebilir (Öztürk, 2017:77). Aile gelir durumunun düşük olmasının öznel iyi oluşu olumlu (Demir Çelebi ve Sezgin, 2015:107) ve olumsuz etkilediğine (Canbay, 2010:68) ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Okul başarısı, bireylerin öznel iyi oluş düzeyiyle ilişkili olabilir. Certel, Bahadır, Saracoğlu ve Varol (2015) ve Özen (2005), çalışmalarında okul başarı durumlarını iyi düzeyde algılayan ergenlerin öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Ergenlik, yaşam boyu refahı etkileyen kritik bir büyüme dönemidir. Bu nedenle, yetişkinliğe geçiş döneminde farklı yapısal faktörler dikkate alınarak etkili program ve politikaların oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda, çeşitli ülkelerde UNICEF destekli ergen araştırma programları hedeflenmiştir (<https://www.unicef-irc.org/research/adolescent-wellbeing/>, 2019).

1.1. Problem ve Alt Problemler

Birey için birincil etkileşim ortamı olarak aile, onun en güvende ve kendini iyi hissetmesi gereken ortam olarak düşünülebilir. Yine bireysel, çevresel veya toplumsal nedenler gibi çeşitli nedenlerle aile, bireyin gereksinim duyduğu güveni sunmakta yetersiz kalabilir. Aile üyelerinin olumlu çocuk yetiştirme davranışlarının geliştirilebilmesi için anne-baba, çocuklar ve aileyle yakından ilişkili diğer kişilerin eğitimsel olarak desteklenmesinin olumlu etkileri olacaktır. Çocuk gelişimini desteklemek amacıyla, ebeveynlere yönelik pek çok eğitim programı uygulanmakta ve bu programlarda ebeveynlere çocukların gelişimsel ihtiyaçları, problem davranışları ve çözüm önerileri, iletişim becerileri vb. konularda bilgi ve beceri kazandırmak amaçlanmaktadır (Ağır, 2017:45-47).

Alan yazında ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri ile farklı değişkenler arasında yapılmış çalışmalar bulunmaktadır (Canbay, 2010; Eryılmaz ve Atak, 2011; Sezer, 2011; Certel vd, 2015; Demir Çelebi ve Sezgin, 2015; Uçan ve Kıran Esen, 2015; Sarı ve Özkan, 2016; Tagay ve Baltacı, 2017; Öztürk, 2017; Akdoğan ve Yalçın, 2018) Uygulanan bir eğitim programının ergenlerin öznel iyi oluşlarına etkisinin incelendiği deneysel nitelikte bir çalışma Dursun (2015) tarafından yapılmıştır. Çalışmada boşanmış aileye sahip ergenlere yönelik eğitim programı uygulanmış ve ergenlerin öznel iyi oluşları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Yurt dışında, ergenler için sosyal-duygusal öğrenme programları uygulama örnekleri görülmektedir (Yeager, 2017:32).

Bireylerin sağlığını yakından etkileyecek risk faktörlerinin belirlenmesi, yapılacak önleyici çalışmalara ışık tutacaktır. Bu nedenle bu çalışmada, aile içi etkileşimin kalitesini artırmaya yönelik hazırlanan ve uygulanan eğitim programının ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerine etkisini belirlemek amaçlanmıştır.

Çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinde cinsiyet, sınıf ve aile yapısına göre anlamlı fark var mıdır?
- Ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerinde, uygulanan eğitim programı etkili olmuş mudur?

2. Yöntem

2.1. Model

Çalışmada ön-test ve son-test uygulamalı, yarı deneysel yöntem kullanılmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

Çalışmada, Karabük İli ilgili birimlerin önerileriyle kırsal bölgelerinde yer alan beş farklı ortaokul belirlenmiş, bu okullara devam eden 5-8.sınıf öğrencilerin tümüne "Aile İçi Etkileşim Eğitim Programı", iki eğitimci tarafından haftada bir gün ve 16 hafta süreyle uygulanmıştır. Eğitim programına toplamda 256 ergen katılmış, bu ergenlerden parçalanmış aileye sahip 46 ergen ve tam aileye sahip rastlantısal olarak belirlenen 46 ergen olmak üzere 92 ergen çalışma grubuna dahil edilmiştir. Çalışma grubundaki ergenlerin %51,1'i kız ve %48,9'u erkek; %30,4'ü 5.sınıf, %20,7'si 6.sınıf, %28,3'ü 7.sınıf ve %20,7'si 8.sınıfa devam etmekte; %14,1'i tek çocuk, %21,7'si iki kardeş, %37'si üç kardeş, %9,8'i dört kardeş, %17,3'ü ise 5-9 kardeşlidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada, ergenlerin cinsiyet, sınıf, kardeş sayısı ve anne-babalarının kendilerine yönelik tutumlarını değerlendirmeye yönelik soruların yer aldığı Demografik Bilgi Formu, öznel iyi oluş düzeylerinin belirlenmesine yönelik ise Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır.

Eryılmaz (2009) tarafından geliştirilen Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği, Kesinlikle Katılmıyorum (1 puan)-Tamamen Katılıyorum (4 puan) arası dörtlü derecelendirilmiştir. Ölçek toplam 15 madde ve Aile İlişkilerinde Doyum, Olumlu Duygular, Yaşam Doyumu, Önemli Diğerleri ile İlişkiden Doyum alt boyutlarından oluşmaktadır. Ölçek alt boyutları ve toplam puan üzerinden değerlendirme yapılabilmektedir. Ölçeğin tamamı için Cronbach Alfa katsayısı 0,86 ve test tekrar test güvenilirliği 0,83 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada, ön test güvenilirliği 0,76 ve son test güvenilirliği 0,91 olarak belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Çalışma için Karabük Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 2020/02-19 sayılı kararıyla etik izin ve Karabük Valiliği Olur'u alınmıştır. Çalışma grubuna dahil edilen ergenlere Ergen Öznel İyi Oluş Ölçeği, sınıf ortamında uygulanmıştır. Çalışmaya dahil edilen ergenler, "Aile İçi Etkileşim Eğitim Programı" katılımcısı olmuşlardır. Eğitim programı, araştırmacı tarafından "Güvenli Aile Güçlü Gelecek" Projesi kapsamında geliştirilmiştir. Eğitim programı taslak olarak hazırlandıktan sonra iki alan uzmanı görüşüne sunulmuş, uygulama sürecinde ise katılımcıların ilgisine göre içerikte güncelleme yapılmıştır.

Proje, 2018 yılı Sosyal Kalkınma Mali Destek Programı kapsamında Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA) tarafından desteklenmiş, Karabük İl Müftülüğü yürütücülüğünde ve Yenice İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ortaklığıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda ergenlere yönelik hazırlanan 16 haftalık eğitim programı, haftada bir gün 80 dakika/iki ders saati süresince farklı yöntem ve tekniklerin kullanıldığı eğitimler şeklinde yürütülmüştür. Eğitim programı, biri çocuk gelişimci ve diğeri psikolojik danışman iki eğitmen tarafından, okul yönetiminin belirlediği bir zaman diliminde, öğrencilerin ders programını aksatmayacak şekilde uygulanmıştır. Eğitim programında ilk oturum bireyin kendisini, ailesini ve yakın çevresindeki kişileri tanıması, insan hakları ve çocuk hakları, ailede yaşam ve sorumluluklar, ailede güven ve mahremiyet, aile içi problemler ve problem çözme, ihmal ve istismar, aile refahının korunmasında başvuru kaynakları, değerler gibi konular ele alınmıştır. İkinci oturumda ise ergenler her biri farklı bir eğitmen tarafından yürütülen el sanatları, spor, müzik ve drama atölyelerine katılmışlardır. Atölye çalışmaları proje kapsamında görevli öğretim elemanları, gönüllü çalışanlar ve Halk Eğitim Müdürlüğü ücretli usta öğreticileri tarafından yürütülmüştür.

Verilerin toplanması sürecinde, eğitim programına dahil olan ergenlere veri toplama aracı, eğitim programı öncesinde ve sonrasında uygulanmıştır. Uygulamalar sınıf ortamında gerçekleştirilmiştir. Katılımda gönüllülük esas alınmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde, normallik dağılımları dikkate alınmıştır. Buna göre değişkenler arası farkların incelenmesinde Mann Whitney-U ve Kruskal Wallis-H testlerinden yararlanılmıştır. Elde edilen ön test-son test verileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir.

3. Bulgular

Tablo 1'de çalışma grubu cinsiyet değişkenine göre analiz sonuçları sunulmuştur.

Alt Boyutlar	Cinsiyet	Ön Test			Son Test	
		N	Ortalama	S. Sapma	Ortalama	S. Sapma
Aile İlişkilerinde Doyum	Kız	47	13,68	1,99	14,40	2,24
	Erkek	45	14,80	6,47	14,55	1,76
	M.W.U.		Z: -1,490,	p: 1,136	Z: -0,163,	p: 0,644
Önemli Diğerleriyle İlişkilerden Doyum	Kız	47	12,80	2,42	13,14	2,72
	Erkek	45	12,55	2,65	13,62	2,02
	M.W.U.		Z: -0,463,	p: 0,644	Z: -0,487,	p: 0,626
Yaşam Doyumu	Kız	47	9,06	2,22	9,95	1,91
	Erkek	45	9,42	2,34	9,46	2,33
	M.W.U.		Z: -0,944,	p: 0,345	Z: -0,882,	p: 0,378
Olumlu Duygular	Kız	47	13,27	2,55	14,12	2,29
	Erkek	45	13,04	3,04	14,13	2,29
	M.W.U.		Z: -0,056,	p: 0,956	Z: -0,066,	p: 0,948

Tablo 1'de, çalışma grubunun Öznel İyi Oluş ölçeği ön test ve son test ortalama puanlarının cinsiyete göre farklılık göstermediği görülmektedir ($p>0,05$). Buna göre, genel olarak ölçek puanlarında ergenlerin cinsiyetine göre anlamlı bir fark olmadığı söylenebilir.

Tablo 2'de çalışma grubunun sınıf düzeyine göre analiz sonuçları sunulmuştur.

	Sınıf	Ön Test			Son Test	
		N	Ortalama	S. Sapma	Ortalama	S. Sapma
Aile İlişkilerinde Doyum	5.sınıf	28	13,57	2,41	14,89	1,37
	6.sınıf	19	13,10	3,05	14,31	2,78
	7.sınıf	26	13,84	2,30	14,30	2,78
	8.sınıf	19	16,84	8,90	14,26	1,93
	K.W.H.		H: 7,000,	p: 0,072	H: 1,838,	p: 0,607
Önemli Diğerleriyle İlişkilerden Doyum	5.sınıf	28	11,85	2,59	135,7	2,72
	6.sınıf	19	12,21	2,82	12,84	3,30
	7.sınıf	26	13,34	2,18	12,96	2,35
	8.sınıf	19	13,63	2,19	13,94	1,98
	K.W.H.		H: 6,888,	p: 0,076	H: 2,555,	p: 0,466
Yaşam Doyumu	5.sınıf	28	8,64	2,16	10,10	1,98
	6.sınıf	19	9,15	2,63	9,57	2,71
	7.sınıf	26	9,50	2,10	9,57	1,74
	8.sınıf	19	9,84	2,24	9,47	2,24
	K.W.H.		H: 3,752,	p: 0,290	H: 1,803,	p: 0,614
Olumlu Duygular	5.sınıf	28	12,32	2,74	14,53	2,13
	6.sınıf	19	12,36	3,54	13,52	2,95
	7.sınıf	26	13,96	2,14	13,92	2,20
	8.sınıf	19	14,10	2,35	14,42	1,77
	K.W.H.		H: 8,530,	p: 0,036*	H: 1,922,	p: 0,589

*p<0,05

Tablo 2'de, çalışma grubunun Öznel İyi Oluş Ölçeği Olumlu Duygular alt boyutu ön test sonuçlarının sınıf düzeyine göre farklılık gösterdiği görülmektedir (p<0,05). Yedinci ve sekizinci sınıf ergenlerin Olumlu Duygular alt boyut ön test puanlarının 5.ve 6.sınıf ergenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Fakat son test puanlarında 5.ve 6.sınıf ergenlerin Olumlu Duygular alt boyut puanlarından artış olmuş ve puan farklı ortadan kalkmıştır.

Tablo 3'te çalışma grubunun aile yapısına göre analiz sonuçları sunulmuştur.

	Cinsiyet	Ön Test			Son Test	
		N	Ortalama	S. Sapma	Ortalama	S. Sapma
Aile İlişkilerinde Doyum	Tam Aile	46	15,71	5,77	14,76	1,43
	Parçalanmış Aile	46	12,73	2,79	13,47	1,88
	M.W.U.		Z: -4,250,	p: 0,000*	Z: -0,634,	p: 0,526
Önemli Diğerleriyle İlişkilerden Doyum	Tam Aile	46	13,47	1,88	13,65	1,87
	Parçalanmış Aile	46	11,95	2,86	13,10	2,83
	M.W.U.		Z: -2,140,	p: 0,009*	Z: -0,634,	p: 0,672
Yaşam Doyumu	Tam Aile	46	10,02	2,15	9,67	1,92
	Parçalanmış Aile	46	9,76	2,33	9,76	2,33
	M.W.U.		Z: -3,649,	p: 0,000*	Z: -0,668,	p: 0,504
Olumlu Duygular	Tam Aile	46	13,91	2,35	14,45	1,84
	Parçalanmış Aile	46	12,41	3,01	13,80	2,62
	M.W.U.		Z: -2,613,	p: 0,009*	Z: -0,835,	p: 0,404

*p<0,05

Tablo 3'te, çalışma grubunun Öznel İyi Oluş Ölçeği tüm alt boyutları ön test puanlarında aile yapısına göre farkın manidar olduğu görülmektedir (p<0,05). Tüm alt boyutlarda parçalanmış aileye sahip ergenlerin ön test ortalama puanları tam aileye sahip ergenlerin ortalama puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük bulunmuştur. Fakat son testlerde, aile yapısına göre ölçek alt boyut ortalama puanları arasındaki farkın anlamsız olduğu (p>0,05), tüm alt boyutlarda parçalanmış aileye sahip ergenlerin puanlarında artış olduğu ve puanlardaki anlamlı farkın ortadan kalktığı görülmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Yapılan çalışmada, aile içi etkileşimi konu alan projeye dahil olan tek ebeveynli ve çekirdek aileye sahip ergenlerin öznel iyi oluşları incelenmiştir. Ergenler, bilgi paylaşımı ve atölye çalışmalarının olduğu etkinliklere katılmışlardır. Uygulama öncesinden sonra değerlendirmenin yapıldığı çalışmada, cinsiyet değişkeniyle ergenlerin öznel iyi oluşları arasındaki farkın manidar olmadığı belirlenmiştir. Yapılan bazı çalışmalarda, ergenin cinsiyetinin öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde etkilemediği bulgusu elde edilmiştir (Demir Çelebi ve Sezgin, 2015:107; Uçan ve Kıran Esen, 2015:289). Kasapoğlu (2016), 25 farklı lisans üstü tezi incelediği meta analiz yöntemiyle incelediği çalışmasında, kadın ve erkek olmanın bireylerin öznel iyi oluşlarının anlamlı yordayıcısı olmadığını saptamıştır. Bu bulguların çalışma bulgularını desteklediği, cinsiyet değişkeninin tek başına öznel iyi oluş üzerinde etkili olmadığı söylenebilir. Bazı toplumlarda, özellikle kızlar erkeklere daha fazla değer veren sosyal ve kültürel yapılardan etkilenmektedirler. Bunun yanında aile üyeleri, akrabalar, akranlar ve okullar, gençlere destek ve rehberlik sağlamada kritik bir öneme sahiptirler. Özellikle sevecen bir yetişkinle tutarlı, pozitif duygusal bağlantılar kuran gençler kendilerini daha güvende hissederek yaşamlarındaki zorlukları daha esnek şekilde yönetebilirler (UNICEF, 2002:4). Hangi cinsiyetten olursa olsun, bireylerin iyi olma durumları kendilerine sunulan destekler ve değerli olma duygusuyla ilişkilendirilebilir.

Çalışmada yer alan 7. ve 8. sınıf ergenlerin Olumlu Duygular alt boyut ön test puanları 5.ve 6.sınıf ergenlerden anlamlı düzeyde yüksek iken, eğitim programı sonrası bu farkın ortadan kalktığı, 5.ve 6.sınıf ergenlerin Olumlu Duygular alt boyut puanlarında manidar artış olduğu belirlenmiştir. Duygusal gelişim, bilişsel gelişime paralel seyretmektedir. Kagan (1982) çalışmasında yeni ve farklı bilgilerle karşılaşan bebeklerin, bilginin başarılı bir şekilde bütünleşmesi durumunda gülümseyebileceklerini, bilgiyi anlamadıklarında ağlayıp korktuklarını saptamıştır. Bebeklikte açlık veya gaz gibi problemler duygusal yolla ifade edilirken, ergenlikte akranlara karşı saldırgan olmama ve sosyal kurallara saygı duyma, problem çözmek için gerekli beceriler vb. öğrenilir. Giderek empati, gurur, utanç gibi daha karmaşık duygusal stratejiler öğrenilir (Akt.: Speier, 2005:3). Ergenlik dönemine geçişte de ergenin yaşı onun biliş, davranış ve duyguları üzerinde etkili olabilir. Bu dönemin kapsadığı 12 yaşta bilişsel olarak soyut işlemler kazanılmaya başlanır. Ergenler soyut, kuramsal ve ideolojik konulara ilgi gösterirken tartışma, eleştiri, bilgi paylaşımında bulunulacak ortamlara gereksinim duyarlar. Sosyal duygusal açıdan ise, çeşitli rollere bürünerek kimliklerini oluşturmaya çalışırlar (Kurt, 2018:243). Demir Çelebi ve Sezgin (2015), çalışmalarında öznel iyi oluş düzeyinin ergenlerin yaşına göre anlamlı farklılık göstermediğini belirlemişlerdir. Bu bulgunun, çalışma bulgularından farklı olduğu görülmektedir. Çalışmada, eğitim programı sonrası yaş olarak daha küçük olan 5. ve 6.sınıf ergenlerin öznel iyi oluş puanlarında artış olduğu ve 7. ve 8.sınıftaki daha büyük ergenlerle aradaki puan farkının kaybolduğu görülmüştür. Ergenliğin başlangıç yaşlarında gerek yaşanan biyolojik değişimsel ve gerekse psikososyal değişimler bireyleri daha ciddi etkileyebilir. Yaşın ilerlemesiyle birlikte, yeni duruma uyum sağlamayla birlikte iyi olma halinde artış beklenebilir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, yaşın tek başına öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde etkilemediği, ergenlere verilecek eğitsel desteğin olumlu duygular geliştirmelerinde etkili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Çalışmada en çarpıcı bulguya, dezavantajlı grup olarak ele alınan parçalanmış aileye sahip ergenlerde rastlanmıştır. Tüm alt boyutlarda parçalanmış aileye sahip ergenlerin Öznel İyi Oluş Ölçeği ortalama puanları tam aileye sahip ergenlerin ortalama puanlarından anlamlı düzeyde daha düşük iken, eğitim programı sonrası bu farkın ortadan kalktığı ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öznel iyi oluşlarında artış olduğu belirlenmiştir. Ailenin toplumsal işlevlerini yerine getirmesinde, sağlıklı bir yapıya sahip olması ve aile üyelerinin zihinsel, bedensel veya psikolojik gelişimini destekleyecek bir ortamın sağlanması gerekmektedir. Düzensiz ailelerde, aile hayatında karşılaşılabilecek sorunlarla başa çıkabilmek için yeterince güçlü bir yapılanma bulunmamaktadır (Turan, 2008). Yine aile kurumunun parçalanması veya dağılması, aile üyelerinin tümü için sarsıcı olabilir. Boşanma durumunda da yalnızca eşler değil ailenin tüm üyeleri etkilenerek sıkıntılar yaşarlar. Eşler kendileri yanında çocuklarının psikolojik sağlıklarını ve güvende olma duygularını karşılamak zorunda kalırlar (Tekin İftar, 2008:88). Çocukların boşanmaya uyumları, yetişkinliğe kadar devam etmekte ve çeşitli duygusal ve davranışlar bozukluklar gösterebilmektedirler. Aynı şekilde ölüm nedeniyle tek ebeveynini kaybeden çocuklar da bu durumdan etkilenmektedirler (Aydoğan ve Gültekin Akduman, 2015:113, 118). Her ne sebeple olursa olsun, ergenlerin parçalanmış aileye sahip olmalarının onların iyi olma durumunu olumsuz etkilediği söylenebilir.

Bu çalışmada, eğitim programı kapsamında yapılan çalışmalar, parçalanmış aileye sahip ergenin yaşadığı problemlerle başa çıkmasında ve gelecekle ilgili kaygılarının azalmasında destek olarak iyi oluşunu etkilemiş olabilir. Akdoğan ve Yalçın (2018), lise öğrencileriyle yaptıkları çalışmada ergenlerin öznel iyi oluş seviyelerinin yükseltilmesi amacıyla yapılacak çalışmalarda çatışma çözme ve psikolojik dayanıklılıklarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmasının etkili olabileceği sonucuna ulaşmışlardır. Doğan (2006:120), çalışmasında öğrencilerin gelecekle ilgili düşüncelerinin olumlu olması durumunda iyilik düzeylerinin arttığını belirlemiştir. Bakış açısı iyi olanların kaygı ve depresyon düzeyleri düşüken uyum düzeyleri daha yüksektir. Farklı bir çalışmada Öztürk (2017:77), ergenlerin dindarlık düzeyleriyle öznel iyi oluşları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Sezer (2011:74), spor yapmanın ergenlerin öznel iyi oluşları üzerinde olumlu etkisi olduğunu saptamıştır. Dursun (2015:100), boşanmış aileye sahip ergenlere yönelik öznel iyi oluşu artırmaya yönelik eğitim programı sonrası, programa katılan ergenlerin öznel iyi oluş düzeylerine olumlu katkı sağlandığını ortaya koymuştur.

Bu çalışmada, eğitim içeriğinde ergenlik dönemi özellikleri, aile içi ve diğer bireylerle ilişkiler değerler, bireysel haklar vb. konular yanında drama, müzik ve spor gibi atölye çalışmalarının da yer almasının ergenlerin öznel iyi oluş düzeyinde olumlu etki yaptığı düşünülmektedir.

Çalışma bulgularına benzer bir araştırmada Amato ve Keith (1991) 92 farklı araştırma bulgusunu incelemişlerdir. Elde edilen verilerde, boşanmış aileye sahip çocukların iyi oluş düzeylerinin anne-babalarıyla birlikte yaşayanlara göre daha düşük bulunmuştur. Ailenin parçalanmış olması ve yüksek çatışma ortamı, çocuğun iyi oluşunu olumsuz etkilemektedir (Akt: Türkmen, 2012:47). Bu çalışmaya dahil olan parçalanmış aileye sahip ergenler, anne-baba tutumlarını daha olumsuz algılamış olabilirler. Eğitim programında ele alınan aile içi ilişkilerle ilgili konular, ergenin hem kendisi hem de anne-babanın aile içindeki rollerini kavraması veya konuyla ilgili duygu ve düşüncelerini dile getirme fırsatı bulmuş olması nedeniyle, bakış açısında olumlu bir değişiklik meydana getirmiş olabilir. Doğan (2006:120), çalışmasında üniversite öğrencilerinin iyilik hali ve gelecek düşüncelerinin aile ve arkadaş desteğine bağlı olarak değişiklik gösterdiğini aile ve arkadaş destek düzeyi arttıkça iyilik halinin de arttığını saptamıştır. Buna göre, uygulanan eğitim programının ergenlerin aile bireyleriyle ilişkileri yanında arkadaşlık ilişkilerini de olumlu yönde etkilediği düşünülebilir.

Ergenlerin fiziksel ve duygusal değişimler yanında, kontrol edemedikleri bazı dış faktörlerle de başa çıkmaları gerekmektedir. Bir kimlik geliştirmek ve özerlik, akranlarla ilişki kurmak ve kabul görmek, yetkinliğini geliştirmek ve bunun yollarını bulmak, özel faaliyetlere ve inançlara tutunmak gibi gelişimsel görevleri bulunmaktadır (Yeager, 2017:32). Kişiliğin yerleşmesi ve yaşamdaki hedeflerinin belli olması, bireylerin iyi olma halini artırabilir. Bu konuda Eryılmaz (2011:44) çalışmasında hem iyi oluş stratejilerinin kullanılması hem de yaşam amaçlarının belirlemiş olmasının ergenlerin öznel iyi oluşlarını artırmada etkili olduğunu belirlemiştir. Tagay ve Baltacı (2017:131) ise, benlik saygısı ve iyimserlik düzeyinin yüksek olmasının ergenlerin iyi oluşunu artırdığını ortaya koymuşlardır. Ergenlik döneminde gençler, duygusal ve psikolojik bağımsızlıklarını edinirler, gelecekteki rollerini düşünmeye başlarlar. Kültür, cinsiyet, yoksulluk gibi pek çok faktör ergenleri vaktinden önce yetişkin rolü edinme ve sorumluluk almaya itmiştir. Geleneksel sosyal ağların çözülmesiyle aile yapısının yeniden şekillenmesi veya bu yapının yıkılması, aile ve toplum destek sistemlerinin kapasitesinin küçülmesi söz konusudur. Güvenli ve tutarlı bir destekten yoksun olan ergenler, kendi başlarına oldukça zor seçimler yapmak zorunda kalmaktadırlar. Kimliklerini oluşturmak ve sağlıklı, sorumlu, üretken ve etik yetişkinler olmak için büyümek için, ergenlere yakın ve dayanıklı ilişkiler geliştirme, toplumda değer hissetme ve değer verme hissini hissetme destek sistemlerine ve fırsatlarına erişmeleri gerekir. Böyle bir destek olmadan, sömürü ve istismara karşı çok daha savunmasız hale gelirler (UNICEF, 2002). Sarı, Şanal ve Kaya (2019) da çalışmalarında sosyal desteğin psikolojik iyi oluşa etki ettiğini ortaya koymuşlardır. Sosyal yönden desteğin öz yeterlik üzerinde olumlu etki oluştururken bireyin zihinsel ve fiziksel sağlığına da olumlu katkısı olacağını vurgulamışlardır.

Kısaca ergenlik muazzam bir öğrenme, keşfetme ve fırsatlar dönemi olup davranışsal ve sağlık sorunlarının da yaşandığı bir zamandır. Bu dönemde mağdur edilmek, daha sonraki yaşamında da bireyi etkiler (Yeager, 2017). Özellikle aile ilişkilerinde sorunları olan ve değer görmeyen bir ergen, okulda ve akranları arasında kabul görece davranışlara yönelecektir. Bu nedenle, ailenin çocuğuyla vakit geçirmesi, ilgilenmesi ve zorluklarla başa çıkarken destek olması gelişimini olumlu yönde etkileyecektir (Yöndem ve Eren Artan, 2018:201). Bu konuda destek olabilecek ilk ve en önemli ortam aile ortamıdır. Sarı ve Özkan (2016:1753), anne-babanın ihmalkâr veya aşırı baskıcı olarak algılandığı durumda ergenlerin öznel iyi oluşlarının düşük olduğunu saptamışlardır. Parçalanmış ve tek ebeveynine sahip olmak hem iki ebeveynin birlikte desteğinden yoksunluk hem de tek ebeveynli ailenin yaşadığı sosyal ve ekonomik problemlere neden olacağından ergenin iyilik hali üzerinde olumsuz etki oluşturabilir.

Çalışma bulguları ve alan yazın ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

- Bireyler bilmedikleri konularda endişe duyup olumsuz duygulara kapılabilirler. Ergenlik döneminde, ergenlerin kendilerini ilgilendiren biyolojik ve psikolojik değişimler hakkında bilgi sahibi olmaları, kendilerini daha güvende hissetmelerini sağlayabilir. Ön ergenlik döneminden itibaren, okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında ergen ve ailelerin bilgilendirilmelerine yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Ergenlik döneminin özelliklerinden biri de ebeveynlerinden bağımsızlaşarak akranlarına bağlanmalarıdır. Akranlarla sağlıklı ilişkiler kurmaları, daha öncesinde ebeveynleriyle güvenli bağlanmalarıyla ilişkilendirilmektedir. Bu nedenle, aile eğitimi önem kazanmaktadır. Aileler, çocuk sahibi oldukları erken yıllardan itibaren çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilinçlendirilmelidirler.
- Olumlu akran ilişkileri öznel iyi oluşu etkilerken ergen öznel iyi oluşu da olumlu akran ilişkileri kurmalarına etki etmektedir. Bu nedenle, ergenlerin ilgi ve yetenekleri doğrultusunda çeşitli etkinliklere yönlendirilmeleri uygun olacaktır. Ergenler, düzenli fiziksel egzersiz yapmaya teşvik edilebilir, resim ve müzik gibi ilgi alanlarına yönelik kurslara vb. yönlendirilebilir.
- Geleceğiyle ilgili karamsar bireylerin iyilik hallerinin de iyi olmadığı görülmektedir. Bu nedenle, ergenlere olumlu düşünme ve gelecekle ilgili gerçekçi hedefler oluşturmalarını sağlayacak çalışmalar yapılabilir.

- Ergenlerle kimlik arayışlarına destek olacak eğitsel ve sosyal çalışmalar uygulanması, öznel iyi oluşları üzerinde olumlu etki oluşturacaktır. Bu çalışmalar okulda yürütülürken ailelerin katılımının göz ardı edilmemesi gerekmektedir.
- Bu çalışma, yarı deneysel bir çalışma olarak yürütülmüştür. Benzer bir çalışmada, deney ve kontrol gruplu karşılaştırmalı analizler yapılabilir. Ergenlere yönelik sosyal ve duygusal eğitim programları uygulanarak etkisi incelenebilir.

Kaynakça

- Ağır, S. M. (2017). Anne-çocuk ilişkisinin kalitesinde annelerin ruh sağlığının ve psikolojik iyi olma halinin önemi: "Pilot çalışma: küçük grup çalışması". *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 30-51.
- Akdoğan, B., & Yalçın, S. B. (2018). Lise öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık ve çatışma çözme davranışlarının öznel iyi oluşlarını yordaması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 174-197.
- Alacahan, O. (2010). Aile birliğini oluşturan faktörler ve işlevleri. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 11(1), 289-298.
- Alkan-Ersoy, Ö., Kurtulmuş, Z., & Çürük-Tekin, N. (2014). Aile çocuk eğitim programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına ve ev ortamını düzenlemelerine etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22 (3), 1077-1090.
- Aslan, K. (2002). Değişen toplumda aile ve çocuk eğitiminde sorunlar. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(2), 25-33.
- Aydoğan, Y., & Gültekin Akduman, G. (2015). Aile içindeki özel durumlar ve çocuk. İçinde Y. Aydoğan, & G. Gültekin Akduman (Edt.), *Çocuk ruh sağlığı* (ss.103-128). Ankara: Eğiten.
- Borg-Laufs, M. (2013). Basic psychological needs in childhood and adolescence. *Journal of Educaiton and Research*, 2(1), 41-51.
- Canbay, H. (2010). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doctoral dissertation, DEÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Certel, Z., Bahadır, Z., Saracoğlu, Z., & Varol, R. (2015). Lise öğrencilerinin öz-yeterlikleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 307-318.
- Demir Çelebi, Ç., & Sezgin, O. (2015). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ile ahlâkî olgunluk seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2), 99-146.
- Doğan, T. (2006). Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(30), 120-129.
- Dursun, A. (2015). Anne babası boşanmış ergenlerin öznel iyi oluşunu artırma programının etkililiğinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 975-989.
- Eryılmaz, A. (2011). Ergen öznel iyi oluş öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile yaşam amaçlarını belirleme açısından incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 24, 44-51.
- Eryılmaz, A. ve Atak, H. (2011). Ergen öznel iyi oluşun öz saygı ve iyimserlik eğilimi ile ilişkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10 (37), 170-181.
- Gencer, N. (Çeviren) (2018). Öznel iyi oluş: genel bir bakış. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 2621-2638.
- Adolescent Wellbeing. 12 October 2019. Retrieved from <https://www.unicef-irc.org/research/adolescent-wellbeing/>.
- Kasapoğlu, F. (2016). Öznel iyi oluşun cinsiyet açısından incelenmesi: Bir meta-analiz çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 770-782.
- Kurt, G. (2018). Doğumdan ölüme gelişim. İçinde M. Yapıcı (Edt.), *Doğumdan Ölüme Psikolojik Süreçler Psikoloji* (ss.217-259). Ankara: Eğiten.
- Moreira, P.A.S., Cloninger, C.R., Dinis, L., Sa, L., Oliveira, J.T., Dias, A., & Oliveira, J. (2014). Personality and well-being in adolescents. *Frontiers in Psychology*, 5, 1494. Doi: 10.3389/fpsyg.2014.01494.
- Özen, Ö. (2005). Ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Öztürk, Y. (2017). Ergenlerde dindarlık ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkinin incelenmesi (Çarşamba örneği). Yüksek Lisans Tezi. Çorum: Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, E., Şanal, M., & Kaya, C. (2019). Explaining social support and its effect on psychological well-being. *OPUS International Journal of Society Researchs*, 10(17), 1752-1761.
- Sarı, T. ve Özkan, İ. (2016). Ergenlerin öznel iyi oluşları ile algıladıkları anne baba tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 29, 155-162.
- Sezer, F. (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin öznel iyi oluş durumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 192, 74-85.
- Szabo, A. (2003). The acute effects of humor and exercise on mood and anxiety. *Journal of Leisure Research*, 35(2), 152- 162.
- Speier, A. H. (2005). *Psychosocial Issues for Children and Adolescents in Disaster* (Ed.: D. Nordboe). Second Edition. DHHS Publications No. ADM86-1070R. Washington DC.
- Şen, M. (2011). Türkiye'de ergen profili. *Aile ve Toplum*, 7(27), 89-102.
- Tagay, Ö. ve Baltacı, H. Ş. (2017). Ergenlerde öznel iyi oluş ve zaman tutumu: Benlik Saygısı ve İyimserliğin Aracı Rolü. *PAU Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 131-144.
- Tekin İftar, E. (2008). Çocuğun ruhsal gelişimini etkileyen olumsuz yaşam olayları, İçinde Y. Uzuner (Edt.), *Çocuk ruh sağlığı ve kişilerarası iletişim becerileri* (ss:87-106). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- TEPA. (2014). *Türkiye ergen profili araştırması TEPA 2013*, T.C Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Aile ve Toplum Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Ankara: Uzerler.
- Turan, Z. (2008). Ailede ruh sağlığı, İçinde Y. Uzuner (Edt.), *Çocuk ruh sağlığı ve kişilerarası iletişim becerileri* (ss:71-85). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Türkmen, M. (2012). Öznel iyi oluşun yapısı ve anababa tutumları, özsaygı ve sosyal destekle ilişkisi: bir model sınaması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 41-73.
- Uçan, A ve Kiran Esen, B. (2015). Ergenlerin öznel iyi oluşlarının toplumsal konum ile ilgili risk alma değişkenine göre incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 288-299.
- UNICEF. (2002). Adolescence. A time that matters. New York. 04. November 2019, Retrieved: [https://www.unicef.org/pub_adolescence_en\(1\).pdf](https://www.unicef.org/pub_adolescence_en(1).pdf).
- Yeager, D. S. (2017). Social-emotional learning programs for adolescents. *The Future of Children*, 27(1), 31-52.
- Yöndem, Z. D. ve Eren Artan, A. (2018). Ergenlik, İçinde A. Güngör Aytaç (Edt.), *Gelişim psikolojisi* (ss:160-203). Ankara: Hedef CS.
- Zukauskiene, R. (2013). Adolescence and well-being, In A. Ben-Arieh, F. Casas, I. Frones, J.E, Korbin (Eds.), *Handbook of child well-being: theories, methods and policies in global perspective* (pp.1713-1738). Springer.

Extended Abstract

Aim and Scope

The initial environment of the infant after birth, the family environment is perhaps the environment that should be the safest for the infant. The quality of family interaction affects the individual's views about the future. However, while the quality of family interaction affects the development of the individual, the attributes of the individual could also affect the quality of the family interaction. In adolescence, where several developmental changes are experienced, the children may face several risk factors such as bullying, bad habits, and low self-esteem. The subjective well-being of the adolescent is highly effective in the emergence of these risk factors. The present study aimed to investigate the subjective well-being of adolescents.

The study aimed to determine the impact of the subjective well-being of adolescents based on the gender, grade, and family structure variables. In the present study, the effects of the training program on the subjective well-being of adolescents were determined.

Methods

“Family Interaction Training Program” was instructed once a week for 16 weeks. The present study was planned as quasi-experimental research. In the first session of the training program, topics such as the self-knowledge of the individual, the individual’s knowledge on parents and the individuals around her/him, human rights and children’s rights, family life and familial responsibilities, trust and privacy in the family, familial problems and problem-solving, neglect and abuse, references for protection of family welfare, and familial values were discussed. In the second session, adolescents participated in handicraft, sports, music and drama workshops, each conducted by a different educator. The workshops were conducted by the faculty members, volunteers and paid master trainers from the Public Education Directorate.

Among the participating adolescents, 92 adolescents, 46 adolescents with single-parent families and 46 adolescents with both parents, were included in the study group. Adolescent Subjective Well-being Scale was used as a pre-test and post-test for data collection purposes. Kruskal Wallis-H and Mann Whitney-U tests were used in data analysis.

Findings

It was observed that experimental studies on the subjective well-being of adolescents were limited in the literature. In the present study, it was determined that especially the broken family structure risk factor negatively affected the subjective well-being of adolescents. The study findings demonstrated that the adolescents’ subjective well-being scale scores were not affected by the gender variable. The positive emotions subscale pretest scores of the seventh and eighth grade adolescents were significantly higher when compared to those of the 5th and 6th graders and all subscale pretest scores of adolescents with both parents were significantly higher when compared to the mean scores of the adolescents with broken families and it was determined that these differences in scores were eliminated after the training program.

Conclusion

It was determined that the impact of the family interaction training program on the subjective well-being of adolescents was positive in the present study. Particularly, adolescents with familial problems and who were not appreciated would adopt behavior accepted by their peers at school. Thus, the interaction of the parents with the child, caring for the child and parental support in coping with challenges would positively affect child development. Training programs for adolescents and parents could improve the subjective well-being of adolescents.

A similar study could be conducted with different sample groups. In addition to subjective well-being, the impact of various variables on both adolescents and parents could be investigated in future studies.